

ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США В ПЕРІОД "БИТВИ ЗА ФРАНЦІЮ" (травень – вересень 1940 р.)

Швидко розгортання німецького наступу на західному фронті, який швидко був схожим на бліцкриг, викликало у вищого керівництва США, зокрема президента, сумні думки (виступи від 10 травня 1940 року, 16 травня 1940 року) [1]. Рузвельт в бесіді з журналістами навіть описував можливості вторгнення в західну півкулю. Реальна загроза змусила Сполучені Штати суттєво поживити свою зовнішню політику.

Чи не найпершим вольовим рішенням США, стосовно європейського конфлікту, було розв'язання проблеми Гренландії і Ісландії (володіння окупованою Данією) з метою не допустити створення прецеденту захоплення залежних територій країни, що окупована іншою воюючою державою (Голландська Східна Індія тощо). Президент розпорядився надати допомогу населенню островів, що стало етапом перетворення їх в американські бази.

Відчувуючи змінення силових ліній в Європі, Сполучені Штати роблять все можливе на дипломатичному фронті, щоб допомогти Англії і Франції. Ключовим, протягом квітня-травня, стає питання вступу Італії в війну. Коли результат висадки німців в Норвегії був ще незрозумілим, США категорично відкинули ініціативу Ватикану про посередництво спільно з Італією. Можливо на цю відмову вплинуло і повідомлення американського посланця Мирона Тейлора від 15 березня. Після зустрічей з Папою Римським і найвищими посадовими особами Ватикану він зробив наступний висновок: "Він [Папа Римський – Р.Ж.] не має симпатій ні до Англії, ні до Америки [2]". Однак, коли Франція робить невдалу спробу розірвати італо-німецький союз, США активно включаються в дипломатичну боротьбу. За наказом президента було заморожено італійські вклади в США. Американські представництва за кордоном починають активно збирати і аналізувати інформацію про італійські воєнні приготування [3] та імпорт стратегічної сировини [4]. Намагаючись втримати Італію від вступу в війну, Рузвельт протягом короткого часу звертається з чотирма особистими посланнями до дуче. Найбільш гострим з них було послання, передане американським послом в Римі Філіпсом [5]. В ньому Рузвельт, намагаючись зупинити Муссоліні, заходить в

своїх загрозах надто далеко (з точки зору тодішньої політики США), аж до загрози вступити в бойові дії. "Подальше поширення зони конфлікту буде у разі потреби мати далекоглядні і непередбачені наслідки не тільки в Європі, але також на Близькому Сході, в Африці і у всіх трьох Америках. Жодна людина не може сьогодні передбачити з певністю, яким буде це поширення зони конфлікту, які будуть його кінцеві результати, чи передбачити, які нації, якими б повними рішучості вони не були сьогодні залучились осторонь від конфлікту, могли знайти для себе необхідним заради самозахисту вступити в війну [6]". Одержавши цього листа, Муссоліні навіть відмовлявся спочатку приймати американського посла [7].

В посланні вперше президент США говорить про можливість вступу країни в війну, якщо конфлікт стане глобальним. Після падіння Норвегії держдепартамент і кабінет президента були практично завалені посланнями з Лондону і Парижу з проханням допомоги (План Буллита про продаж шести есмонців Франції через нейтральну країну). Відкидаючи прохання союзників, оскільки вони можуть "втягнути США в конфлікт", на дипломатичному фронті Сполучені Штати проводять активну політику. Рузвельт продовжує надсилати послання до Муссоліні, де намагається показати величну роль, яку може відіграти дуче в порятунку миру. Однак, Італія вже вирішила вступити в війну, її відповідь була досить грубою: "Італійський уряд гадавав, що посилення США на свої інтереси в Середземному морі не більш перспективні, ніж можливість посилення Італії на її інтереси в Карибському морі [8]". Не залишали сумнівів і повідомлення, що надходили від Буллита з Парижу та з інших джерел. "За інформацією, що надійшла до міністерства закордонних справ Франції сьогодні... італійці намагаються спровокувати інцидент, який дав би привід їм атакувати Францію. В італійській колонії Тунісі здійснюються провокації, в Італії продовжуються образи в адресу французів і англійців [9]". "Італія певно вступить до війни на боці Німеччини і можливо навіть атакує Францію сьогодні вночі [10]".

На останню спробу утримати Італію від фатального кроку міністр закордонних справ кн Чіано заявив, що "будь-яка спроба завдати Італії виконати її обов'язки не буде розглядатися [11]". Таким чином, за умов небажання Італії навіть "слухати поради", на перший план виходить питання допомоги союзникам і модернізації власних збройних сил. Тим більше,

події в Європі розгорталися все стрімкіше. Десятого травня німецька армія вдерлася до Бельгії і Голландії і швидко їх розгромива, ввійшовши через Бельгію в Північну Францію. На першому етапі в правлячих колах США навіть виникли непорозуміння від загрозливих повідомлень з Європи. Що робити: допомогти Англії і Франції, чи озброюватись самим? Генерал Маршал вважав, що передавати зброю, коли є загроза для себе можна "тільки прийшовши з церкви [12]". Однак президент і громадська думка були вже переважно за надання допомоги Британії і Франції. Не останнім в цьому рішенні був економічний фактор. Представники ділових кіл справедливо вважали, що якщо США возбудяться старих видів озброєння і почнуть переозброювати свою армію, одночасно продаючи спорядження союзникам, це призведе до різкого стрибка американської економіки. На десяте травня 1940 року американські збройні сили мали в своєму складі 5 дивізій, проти 140 німецьких, і 80 тисяч особового складу, проти 2 мільйонів – у вермахті.

Тому і не дивно, що питання американської босздатності слугувало певним гальмом для надання допомоги англо-французам. А запити останніх зростали. Після початку 15 травня 1940 року німецького генерального наступу настрої серед керівництва Франції стали майже повністю фатальними, а запити часто з домішкою персональних прохань (Прохання прем'єра Рейно зібрати і відправити у Францію всі придатні до бойових дій літаки; прохання передати на французький авіаносець 70 літаків; намір Рейно 18 травня офіційно просити США оголосити війну Німеччині; прохання до Білого Дому, щоб останній виступив з заявою про те, що поразка Англії і Франції зачепить життєво важливі інтереси США [13]; прохання послати ВМФ США в Середземне море з метою утримання Італії від вступу в війну [14]). У більшості випадків США відмовили, посилюючись на внутрішнє законодавство, міжнародну обстановку, небажання бути втягнутими в війну. "Основною метою американського уряду в той час було тримати війну якомога далі від своїх берегів [15]". Зокрема, пропозицію Даладье, щоб США з іншими латиноамериканськими країнами зробили заспокійливий жест в адресу Італії, Рузвельт відкинув по тій причині, що подібні спільні дії американських країн могли б викликати в Італії враження, що американці "збивають проти неї блок [16]". Залишилось без відповіді і прохання французьких сенаторів, передане Буллітом. Його суть зводилась

до того, щоб США просили Папу Римського вплинути на Муссоліні "Найбільш дієвою зброєю, якою б могла бути використаною проти Муссоліні, стало б звернення Папи, базоване на виключно духовних засадах, яке б викривало варварство, яке Німеччина принесла до Нідерландів, Бельгії і Люксембургу [17]". Замість рішучих дій США продовжували слати послання Муссоліні. "Незважаючи на надзвичайні зусилля Сполучених Штатів, ... ніщо не могло примусити Муссоліні відмовитися від обраного курсу [18]".

Переконавшись в їх безрезультатності (десятого липня 1940 року Італія вступила в війну), і, розуміючи неминучість загибелі Франції, США роблять, поряд з допомогою Англії, питання про "французьку спадщину" основою своєї зовнішньої політики. Про неминучість поразки Франції вже на другий день після початку німецького наступу повідомляв до Вашингтону посол Булліт. "Якщо Бог не подарує такого дива, яке сталося в битві на Марні, французька армія буде повністю розгромлена [19]". Такими ж песимістичними були його повідомлення від 28 [20] і 29 [21] травня.

Зростають ставки на допомогу союзникам. Особливо бурхливу діяльність вів "Комітет захисту Америки шляхом допомоги союзникам" на чолі з Уільямом Аленом Уайтом. Посол Булліт просить президента "оголосити громадськості, що Сполучені Штати нададуть союзникам допомогу в будь-якому вигляді... Я прошу вас зробити це доки не пізно [22]". Уряд також пішов на екстрені міри – третього липня 1940 року генерал Маршал підписав список озброєнь для продажу союзникам. Цей список включав: 0,5 млн гвинтівков, по 250 набоїв до кожної, 900 польових гармат типу "75" і 1 млн снарядів, 80 тис. кулеметів та інші матеріали. Самі Сполучені Штати залишили собі спорядження лише для 1800 тис. чоловік, що являло собою мінімальну цифру, передбачену мобілізаційним планом американської армії. "З боку Сполучених Штатів було великим актом віри і мудрого керівництва позбавити себе цієї досить значної маси озброєнь заради країни, котра багатом здавалась вже розгромленою [23]". Особливо важливим для США було не припустити ситуації, при якій вони залишалися б насамоті проти всієї Європи з її розгалуженою системою колоній і потужним флотом. А такий хід подій був не виключеним. Черчілль так це змальовував в своєму першому, після його обрання прем'єр-міністром, посланні до Рузвельта: "Ви можете опинитися перед лицем повністю підкореної і фашизованої Європи, створеної з дивною швидкістю, і тягар може опинитися

знадто важким для вас [24]". Думку англійського прем'єра поділяв і посол Булліт. "За участі Італії результати можуть бути трагічними не тільки для Франції і Англії, але і для кожної країни в світі, включно з США [25]". Саме в травні Рузвельт приходить до висновку, що океани втратили для Америки свою захисну функцію і за певних обставин навіть можуть стати джерелом небезпеки. Тому питання про французький флот ставало гостро не лише англійцями, але й американцями. Рузвельт в своєму посланні - попередженні Рейно і Даладье писав: "Якщо станеться найгірше, ми розглядаємо збереження французького флоту як життєво важливої сили ..., а також для нового контролю над Атлантичним і іншими океанами. Це означає, що французький флот не повинен бути закупореним у Середземному морі [26]". З чим США могли б зустріти падіння західного фронту, коли повідомлення з Європи говорили про виключну роль нових видів озброєнь в війні. Країна практично не мала протитанкових гармат, володіла 160 винищувачами, 52 важкими бомбардувальниками, 250 пілотами, здатними керувати винищувачами.

Тим часом, вже 22 травня, Рейно звернувся не стільки з проханням, скільки з криком про допомогу. Він просив, щоб США негайно оголосили війну Німеччині, або хоча б декларували, що поразка Франції зачепить життєві інтереси США. Прохання Англії, хоч і були скромнішими: "Я зараз прошу лише за те, щоб Ви оголосили себе невоюючою стороною, що означало б, що Ви будете допомагати нам усім, за виключенням безпосередньої участі збройних сил [27]", але теж на практиці не прийнятими. Вірогідність скорого вступу США у війну Рузвельт серйозно не розглядав. Однак байдуже дивитися на розгром союзників теж не міг. В кінці травня, коли німці буквально розчавили союзні війська в Голландії, Бельгії і Північній Франції, конгрес панічно затвердив на потреби оборони 1,5 млрд доларів, що було на 320 млн більше, ніж просив президент. Через кілька днів, 31 травня, конгрес затвердив додатково ще 1 млрд 700 тис. доларів [28]. В армії почався швидкий ріст кадрового складу з 280 тис. до 375 тис. за кілька днів. Президент отримав право призначати на дійсну службу національних гвардійців.

Виступаючи десятого червня 1940 року у Вірджинському університеті, Рузвельт піддав критиці ізоляціоністські ідеї "одинокого острова в морі, де панує філософія сили. Існування на якому було б конмаром, подібним існуванню у в'язниці, голоду і харчуванню через ґоремні ґрати з рук безжалісних господарів інших континентів [29]".

Тобто, президент вперше відкрито висловився, що лише перемога союзників допоможе уникнути втрати геополітичних позицій США. Тут же президент визначив основні лінії американської зовнішньої політики:

1. Допомогти Англії і Франції.
2. Нарощувати власну міць [30].

Як вже зазначалося, допомога союзникам була явно недостатньою, а рішення від 11-го червня 1940 року про передачу видезгаданих арсеналів явно спізнились. Восьмого червня почався рішучий наступ німців, а 14 червня останні ввійшли до Парижу. В межах першої лінії тепер виділялись дві проблеми:

- а) як гарантії того, що французький флот не перейде від Франції, що зазнає поразки, до Німеччини,
- б) яка можливість того, що французький уряд продовжуватиме боротьбу за межами Європи.

Проблема французького флоту і раніше турбувала американський уряд. В червні президент в своєму посланні виявляв таку занепокоєність перспективами здачі французького флоту Німеччині, що в Парижі і Лондоні розцінили це як американську декларацію про наміри вступити в найближчий час до війни [31]. Тим часом у Франції, не дивлячись на завіряння Рейно, росла партія прихильників сепаратного миру на чолі з маршалом Петеном. І тому, першочерговим для США і Англії стало питання утримати Францію від крайнього заходу. 13 червня Черчілль востаннє відвідав Францію, де послужившись швидку допомогу США, закликав продовжувати боротьбу (розглядалися навіть можливості партизанської боротьби) і категорично відмовляв навіть у можливості зняття Британією союзницьких обов'язків з Франції. Ще під час попереднього візиту до Франції Черчіллю вдалося добитися заяви адмірала Дарлана від 12 червня про те, що "він ніколи не здасть французький флот ворогу: в крайньому випадку він відправить флот в Канаду, хоч що пропозицію можуть відхилити французькі політичні дієчі [32]". Існуючі обставини аж ніяк не могли задовольнити США і тому президент йде на крайнощі в своєму посланні від 13 червня. "Уряд США робитиме все, що в його силах, щоб надати союзним урядам матеріали, які вони так негайно потребують, і ми подвоюємо свої зусилля, намагаючись зробити ще більше ... Ми віримо і підтримуємо ідеали, заради котрих союзники воюють [33]". Президент нагадав про значення флоту. "В міжнародних справах військово-морська могутність

все ще зберігає своє значення для історії, як це добре відомо адміралу Дарлану [34]". Однак, ні це послання, ні телеграми Черчілля з проектом початку "Сполучених Штатів Європи [35]" вже не могли порятувати кабінет Рейно, який був згоден продовжувати боротьбу, вимагаючи матеріальної і військової допомоги з боку США [36]. Протягом цих драматичних днів американське посольство в Бордо шле телеграми до Вашингтону з інтервалами в кілька хвилин. В них надія швидко змінюється на розчарування і навпаки. Так в посланні від 15 червня говориться, що залишається перспектива того, що Франція можливо продовжить боротьбу в колоніях і не капітулює, а остаточне рішення залежить від відповіді американського держсекретаря [37]. Вже наступного дня Біддл повідомляє про те, що "Рейно замінен Петеном і кабінетом миру [38]". Вже через годину стало відомо, що "Кабінет ... вирішив зробити запит про умови перемир'я [39]" і вже зробив черговий запит до Великобританії про зняття союзницьких зобов'язань. В наступній телеграмі носол просив організувати термінову евакуацію американських громадян [40]. Очевидно найбільш занепокоючим стало наступне послання: "Уряд [французький - Р.Ж.] не підтвердив, що не здасть флот за будь-якої ціни [41]". Потім послідувала більш обнадійлива телеграма про те, що рішення французького уряду залежатиме від відповіді Великобританії [42]. Повідомлення з Лондону також обнадійвало. Французи обіцяли не включати свій військовий флот до умов перемир'я, а також мали намір просити США виступити в якості посередника [43]. Зрозуміло, що Сполучені Штати ухилились від такої місії. Наступно дня з Франції прийшло повідомлення про те, що Петен звернувся до іспанського уряду про допомогу в організації перемир'я, а головне, що французький уряд чітко заявив, що флот не буде передано нацистам [44]. 25 червня перемир'я вступило в силу, що принесло нове занепокоєння американському уряду. 26 червня з Лондону прийшло повідомлення стосовно німецьких умов миру: "Французький флот до послуг країн осі [45]". Наступна телеграма слово в слово повторювала попередні вимоги: "Флот до послуг країн осі. Тристоронній франко-німецько-італійський мандат на всі французькі колонії [46]". Крах Франції значно посилив другу лінію в політиці США. В першу чергу, конгрес затвердив 4 млрд. доларів на укріплення флоту обох океанів, будівництво 18 авіаносців, 7 лінкорів, 27 панцерників, 115 есмінців, 43 підводних човнів. На нашу думку, це рішення викликане в

значній мірі потенційною загрозою французького флоту, який міг потрапити у спадок Німеччині.

Ще одним проявом реакції США на поразку Франції стали пропозиції вищих воєнних чинів перевести основну частину флоту в Північну Атлантику і припинити допомогу Англії. Однак президент вирішив залишити флот у Піра-Харборі і продовжувати допомагати Британії.

Боячись появи трьох фронтів проти США одночасно (зі сходу Німеччина, якщо завладіє французьким флотом, з півдня - та ж Німеччина, якщо вона спроможеться захопити колонії Франції і Голландії, з заходу - Японія), президент Рузвельт 23 травня 1940 року вимагає від всіх латиноамериканських країн проведення секретних воєнних переговорів. Особлива увага зверталась на Бразилію ("найкращий варіант для Берліну"), Мексику, Еквадор, Колумбію, Венесуелу, Уругвай.

В кінці травня з візитом до Ріо-де-Жанейро і Монтевідео було відправлено важкий панцерник ВМФ США. Згодом до нього приєднався ще один панцерник і кілька есмінців. Одночасно, 21 липня 1940 року, Рузвельт висунув план спільного скорочення сільськогосподарського виробництва і контролю за ним в усіх країнах Західної півкулі. Разом з тим було видано наказ військово-морському відомству розробити плани окупації американських володінь країн Європи, які опинилися під владою Німеччини. 17 липня німецькому та італійському урядам було передано ноту уряду США, де говорилося, що "США не визнають передачі і навіть її спроби будь-яких територій, розташованих в Америці, від однієї не американської держави іншій [47]". Наприкінці червня в Гавані було проведено конференцію США та латиноамериканських республік й прийнято рішення "Про тимчасове управління колоніями і володіннями європейських держав, які знаходяться на Американському континенті [48]".

Розглядаючи ці рішення в комплексі з попередніми діями США, можна говорити, що "Американська дипломатія переслідувала при цьому мету не тільки не допустити переходу до Німеччини яких-небудь колоніальних володінь європейських держав в Америці та створення нацистами опорних пунктів в Західній півкулі, але й мала на увазі посилення проникнення США в Латинську Америку [49]".

Поразка Франції принесла нову хвилю суперечок у вищих ешелонах влади США. Особливо це відбилось на президентських

виборах 1940 року. Прихильники активного зовнішньополітичного курсу вважали за потрібне продовжувати допомагати Англії. 24 липня 1940 року начальник штабу Маршалл заявив: "Якщо англійці покажуть, що вони можуть вистояти перед лицем німецького удару і, отримуючи невелику допомогу, протриматись рік, тоді в інтересах нашої безпеки бажано передати деякі воєнні матеріали і озброєння [50]". Одночасно США продовжують надавати великої уваги французькому флоту. "Якщо він [французький флот – Р.Ж.] буде приєднаний до флотів Японії, Німеччини, Італії..., в руках Гітлера опиниться переважаюча морська могутність [51]". Становище французького військового флоту, а також окремих кораблів регулювалось статтями VIII, X, XI франко-німецької угоди про перемир'я. І хоч в статті VIII прямо зазначалось, що: "Німецький уряд відповідально заявляє французькому уряду, що він не має намірів використовувати французький військовий флот, який знаходиться в гаванях під німецьким контролем, для воєнних цілей... [52]", все одно залишалась така загроза. Саме тому прямо на засідання кабінету міністрів Франції Рузвельт відправив телеграму, де погрожував Петену втратою "традиційної американської дружби" у разі здачі флоту німцям. Кабінет міністрів змушений був прийняти рішення про те, що флот не буде здано ні за яких обставин. Адмірал Дарлан видав наказ капітанам потопити судна у випадку спроб німців їх захопити. США навіть йдуть на визнання петенівського режиму, за що прийшлося розплатитися зміною в гірший бік ситуації в Індокитаї. Але незважаючи на це, загроза залишалась. Франція відмовилась виконати пропозицію Англії "відправити [флот – Р.Ж.], щоб він опинився в безпеці в англійських та американських портах, забираючи з собою надію на майбутнє і честь Франції [53]". Тому "в найвищих урядових колах Сполучених Штатів відчували велике полегшення [54]", коли третього липня англійська армія провела операцію в результаті якої було знищено або захоплено значну частину французького флоту. Таким чином на вересень 1940 року склалася ситуація, коли США стали на порозі чергового, але вже безповоротного визначення свого зовнішньополітичного курсу. Допомога вже у відкритому вигляді союзникам, зробила суперечності з Німеччиною смертельними. Нацисти розгорнули широку антиамериканську кампанію. Німецька пропаганда покладала відповідальність за розв'язання війни на Сполучені Штати і, особливо, посла Булітта [55]. Японія в цей час також стала на шлях агресії в Індокитаї, що на пряму зачіпало інтереси США і,

рано чи пізно, повинно було привести до зіткнення. Тим більше, "сталеий пакт, підписаний 27 вересня 1940 року, вже юридично робив майбутніми ворогами США крім Японії ще й Німеччину і Італію. Тому єдиним шляхом хоча б відтягти початок війни, стала допомога єдиному ворогу Німеччини і Італії – Англії. "Рузвельт правильно зрозумівши тактику гітлерівського керівництва бити противника поодиноці, вважав, що допомога Англії озброєнням не втягне США в війну [56]". І чим сильнішою ставала рішучість Британії боротися до кінця, тим сильнішою ставала і допомога США. А сумніви в рішучості Англії вже практично зникли. "... ми не здамося і не підкоримося. Ми підемо до кінця, ми будемо воювати у Франції, ми будемо битися на морях і океанах, ми будемо битися з зростаючою швидкістю і зростаючою силою в повітрі, ми будемо боронити наш острів, чого б це не коштувало, ми будемо битися на узбережжі, ми будемо битися в пунктах висадки, ми будемо битися на полях і на вулицях, ми будемо битися на пагорбах, ми не здамося ніколи [57]".

1. Day, Development of United States Foreign Policy. Addresses and Messages of Franklin D. Roosevelt - London: His Majesty's stationary office, 1943.- P.45-51.
2. Telegram, Phillips to Secretary of State, March 16, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Italy, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
3. Cable, ALUSNA LONDON to OPNAV, April 23, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Italy, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
4. Memorandum to the President, Bullitt to President, June 10, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Italy, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
5. Telegram, Phillips to Secretary of State, May 15, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Italy, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
6. Уткин А.И. Дипломатия Франклина Рузвельта. – Свердловск: Издательство Уральского Университета, 1990. - С.102.
7. Telegram, Phillips to Secretary of State, May 15.
8. История международных отношений и внешней политики СССР 1917–1967 гг.: В 3-х т. Под общ. ред. чл.-кор. АН СССР В.Г. Трухановского. – М.: "Международные отношения", 1967.–

- Т. 2. 1939-1945 гг. [Авт. Трухановский В.Г., Антохина-Московченко В.И., Волков Ф.Д. и др.] Ред. В.Б. Ушков. - С. 64.
9. Telegram, William C. Bullitt to Secretary of State, May 14, 1940, 5:25 p.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
10. Telegram, William C. Bullitt to Secretary of State, May 14, 1940, 6:40 p.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
11. Уткин А.И.-Указ соч.-С.108.
12. Там само. - С.105.
13. Telegram, Secretary of State to William C. Bullitt, May 20, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
14. Telegram, William C. Bullitt to Franklin D. Roosevelt, May 31, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
15. Черчилль Уинстон. Вторая мировая война: В 3 кн. Сокр. пер. с англ. - М.: Воениздат, 1991. - Кн. 1, Т. 1-2. - С.234.
16. Уткин А.И.-Указ соч.-С.108.
17. Telegram, William C. Bullitt to Secretary of State, May 14, 1940, 6:55 p.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
18. Черчилль Уинстон. - Указ соч. - Кн. 1, Т. 1-2. - С.362.
19. Telegram, William C. Bullitt to Franklin D. Roosevelt, May 16, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
20. Telegram, William C. Bullitt to Franklin D. Roosevelt, May 28, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
21. Telegram, William C. Bullitt to Franklin D. Roosevelt, May 31, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
22. Telegram, William C. Bullitt to Franklin D. Roosevelt, June 10, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
23. Черчилль Уинстон. - Указ соч. - Кн. 1, Т. 1-2. - С.369.
24. Там само. - С.317.
25. Telegram, William C. Bullitt to Secretary of State, May 14, 1940, 5:03 p.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: Bullitt, William C., 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital

Archives.

26. Уткин А.И.-Указ соч.-С.110.
27. Черчилль Уинстон. - Указ соч. - Кн. 1, Т. 1-2. - С.317.
28. Ambrose Stephen E. Rise to Globalism. American Foreign Policy since 1938. - P.-30.
29. Development of United States Foreign Policy. Addresses and Messages of Franklin D. Roosevelt. - P.53.
30. Ambrose Stephen E. Rise to Globalism. American Foreign Policy since 1938. Third Revised Edition. - New York: Penguin Book, 1983. - P.-30.
31. Telegram, Kennedy to Secretary of State, June 14, 1940, 10:40 a.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: Kennedy, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
32. Черчилль Уинстон. - Указ соч. - Кн. 1, Т. 1-2. - С.377.
33. Там само. - С.385.
34. Там само.
35. Telegram, Biddle to Secretary of State, June 16, 1940, 10:00 a.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
36. Telegram, Sumner Welles to Franklin D. Roosevelt, June 12, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
37. Telegram, Biddle to Secretary of State, June 15, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
38. Telegram, Biddle to Secretary of State, June 16, 1940, 1:10 a.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
39. Telegram, Biddle to Secretary of State, June 16, 1940, 5:00 a.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
40. Telegram, Biddle to Secretary of State, June 16, 1940, 5:05 a.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
41. Telegram, Biddle to Secretary of State, June 16, 1940, 5:40 a.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
42. Telegram, Biddle to Secretary of State, June 16, 1940, 3:45 a.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
43. Telegram, Kennedy to Secretary of State, June 16, 1940, 4:28 p.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: Kennedy, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.

44. Telegram, Biddle to Secretary of State, June 16, 1940, 10:36 a.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
45. Telegram, Welles to Franklin D. Roosevelt, October 26, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Great Britain, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
46. Telegram, Butler to Franklin D. Roosevelt, October 26, 1940, President's Secretary's File (PSF) Safe File: Great Britain, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
47. Уткин А.И.-Указ.соч.-С.118.
48. История международных отношений и внешней политики СССР.-С.95.
49. Там само.-С.94.
50. Там само.-С.95.
51. Черчилль Уинстон.- Указ.соч.- Кн. 1, Т. 1-2.-С.388.
52. United States, Department of State, Publication No. 6312, Documents on German Foreign Policy 1918-1945, Series D, IX, 671-676.- Washington, DC: Government Printing Office, 1956.
53. Черчилль Уинстон.- Указ.соч.- Кн. 1, Т. 1-2.-С.399.
54. Там само.-С.407.
55. Telegram, Matthews to Secretary of State, November 12, 1940, 9:00 a.m., President's Secretary's File (PSF) Safe File: France, 1940, Franklin D. Roosevelt Library and Digital Archives.
56. История международных отношений и внешней политики СССР.-С.95.
57. Черчилль Уинстон.- Указ.соч.- Кн. 1, Т. 1-2.-С.358-359.